

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
BARAZA LA MITIHANI LA TANZANIA
MTIHANI WA KUMALIZA ELIMU YA MSINGI.

01

KISWAHILI

Muda: Saa 1:40

MAJIBU

Mwaka: 2023

Maelekezo

1. Karatasi hii in sehemu A, B na C zenye jumla ya maswali arobaini na tano (45).
2. Jibu maswali yote.
3. Soma maelekezo yote yaliyoko katika **fomu maalumu ya kujibia (OMR)**
4. Jaza taarifa zote katika fomu ya **OMR**

FOR EXAMINER'S USE ONLY		
QUESTION NUMBER	SCORE	EXAMINER'S INITIALS
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
TOTAL		
CHECKER'S INITIALS		

SEHEMU A (Alama 20)

Jibu maswali yote katika sehemu hii. Kwa kila swali, chagua jibu moja kati ya A, B, C au D kisha uandike herufi ya jibu hilo sahihi katika karatasi yako ya kujibia.

1. Nini kilitukia katika tiba mwafaka kwa Marara?

- A. Alikamatwa na Polisi.
- B. Alihukumiwa kwenda jela.
- C. Aliokoka ajali ya gari.
- D. Alikufa kwa kuzirai na presha.

Jibu Sahihi: D. Alikufa kwa kuzirai na presha.

Sababu: Katika muktadha wa hadithi, Marara alifariki kutokana na matatizo ya kiafya, si kwa sababu ya sheria au ajali ya gari.

2. Mke wa Bwana Mazoea aliitwa nani?

- A. Si anajikita
- B. Si anazijiki
- C. Aliishi kwa mashaka
- D. Walitaka kufanya naye kazi
- E. Walitaka kufanya naye kazi

Jibu Sahihi: C. Aliishi kwa mashaka.

Sababu: Jibu linaendana na muktadha wa hadithi ambapo mke wa Bwana Mazoea alikuwa na tabia ya kuishi kwa tahadhari au mashaka.

3. Marara alipatwa na kosa gani?

- A. Alikamatwa kwa kutunga kitabu.
- B. Alikamatwa kwa kuua.
- C. Alikamatwa kwa kugombana na Polisi.
- D. Alikamatwa kwa kuiba.

Jibu Sahihi: A. Alikamatwa kwa kutunga kitabu.

Sababu: Hadithi inaonyesha kuwa Marara alikumbana na matatizo kutokana na kitabu, si kosa jingine lolote.

4. Bwana Maendeleo alikufa vipi?

- A. Alikufa kwa kugongwa na gari.
- B. Alikufa kwa kutumbukia kisimani.
- C. Alikufa kwa kuzirai na presha.

D. Alikufa kwa kumeza sumu.

Jibu Sahihi: B. Alikufa kwa kutumbukia kisimani.

Sababu: Maelezo ya hadithi yanabainisha kifo cha Bwana Maendeleo kilitokea kutokana na ajali ya kugongana na kisimani, si sababu nyingine.

5. Nini maana ya neno Mtepeto katika sentensi ifuatayo: "Mtindo wake wa kuongea ulikuwa na mtepeto?"

A. Aliongea kwa haraka sana.

B. Aliongea kwa utulivu.

C. Aliongea kwa ugomvi.

D. Aliongea kwa haraka sana.

E. Aliongea kwa maneno mengi.

Jibu Sahihi: A. Aliongea kwa haraka sana.

Sababu: Neno "Mtepeto" linamaanisha kuongea kwa haraka, mara nyingi bila kupumzika.

6. Nani anashauriwa kuandika barua?

A. Anayepokea barua.

B. Anayejibu barua.

C. Anayemwandikia barua.

D. Anayemaliza barua.

Jibu Sahihi: C. Anayemwandikia barua.

Sababu: Kuandika barua kunafanywa na mtu anayemwandikia, si mpokeaji au mwingine yeyote.

7. Nini inamaanisha neno Siku ya giza katika sentensi ifuatayo: "Baba alikufa siku ya giza?"

A. Siku aliyogombana na mama.

B. Siku alipokuwa na furaha.

C. Siku aliyofariki.

D. Siku aliyokuwa mgonjwa.

Jibu Sahihi: C. Siku aliyofariki.

Sababu: Methaphor "siku ya giza" kawaida hutumika kuelezea siku yenye huzuni kubwa, kifo ni mfano wa kawaida.

8. Nini maana ya neno Kajuni katika sentensi ifuatayo: "Wakati nilipokuwa nimekaa, niliona kijana mmoja amebeba Kajuni?"

A. Kifaa cha kuuzia bidhaa.

B. Kifaa cha kutumia maji.

C. Kifaa cha kuhifadhia chakula.

D. Kifaa cha kutumia maji.

Jibu Sahihi: A. Kifaa cha kuuzia bidhaa.

Sababu: Kajuni ni kifaa kinachotumika kwa biashara ndogo ndogo, si kwa maji au chakula.

9. Maneno haya yalinenwa na nani: "Nilimuona kwa machoni mwangu. Alikuwa mmoja wa wanafunzi wangu"?
- A. Mwalimu mkuu
 - B. Baba
 - C. Mama
 - D. Walimu

Jibu Sahihi: D. Walimu.

Sababu: Mukadha unaonyesha maneno haya yalisemwa na mwalimu aliyemuona mwanafunzi wake, si wazazi.

10. Nini maana ya neno Mhuni katika sentensi ifuatayo: "Mhuni alishambuliwa na wanamapinduzi."
- A. Mtu anayechukia wengine.
 - B. Mtu anayeiba.
 - C. Mtu anayejaribu kuua.
 - D. Mtu anayefanya kazi mbaya.

Jibu Sahihi: C. Mtu anayejaribu kuua.

Sababu: Neno "Mhuni" linamaanisha mtu hatari, mara nyingi anayeshambulia au kujaribu kuua wengine.

11. Nini maana ya neno Mtukutu katika sentensi ifuatayo: "Mtukutu alikimbia kwa kasi."
- A. Mtu mkorofi.
 - B. Mtu mzuri.
 - C. Mtu anayefanya kazi mbaya.
 - D. Mtu anayependa kazi.

Jibu Sahihi: A. Mtu mkorofi.

Sababu: Mtukutu ni mtu asiye na nidhamu au mkorofi, si mzuri au anayependa kazi.

12. Nani alikuwa mtukutu shuleni?
- A. Mwalimu mkuu
 - B. Mwalimu wa darasa
 - C. Mtukutu
 - D. Mwanafunzi mmoja

Jibu Sahihi: D. Mwanafunzi mmoja.

Sababu: Hadithi inaonyesha mtukutu ni mwanafunzi, si mwalimu au mwingine.

13. Nini maana ya neno Mwendokasi katika sentensi ifuatayo: "Dereva alikimbia kwa mwendokasi."

- A. Kasi ndogo.
- B. Kasi ya wastani.
- C. Kasi kubwa.
- D. Kasi ya chini.

Jibu Sahihi: C. Kasi kubwa.

Sababu: "Mwendokasi" linahusiana na kasi kubwa au mbaya, si wastani au ndogo.

14. Nini maana ya neno Kwaraga katika sentensi ifuatayo: "Alitimbia mtaa wa Kwaraga."

- A. Jina la mji
- B. Jina la mtaa
- C. Jina la hospitali
- D. Jina la mto

Jibu Sahihi: B. Jina la mtaa.

Sababu: Muktadha unaonyesha Kwaraga ni jina la mtaa, si hospitali au mto.

15. Nini maana ya neno Kazizichunga katika sentensi ifuatayo: "Mama alikuwa kazizichunga mboga zake."

- A. Kuzipika mboga.
- B. Kuzilima mboga.
- C. Kuzitunza mboga.
- D. Kuziua mboga.

Jibu Sahihi: C. Kuzitunza mboga.

Sababu: "Kazizichunga" inaonyesha kumtunza, kulinda au kuhifadhi mboga.

16. Nini maana ya neno Kazizochunga katika sentensi ifuatayo: "Mama alikuwa kazizochunga nyumba."

- A. Kuiua nyumba.
- B. Kuijenga nyumba.
- C. Kuitunza nyumba.
- D. Kuikodi nyumba.

Jibu Sahihi: C. Kuitunza nyumba.

Sababu: Muktadha unaonyesha mama alikuwa akitunza nyumba, si kuikodi au kuijenga.

17. Nini maana ya neno Kusambaza katika sentensi ifuatayo: "Mwalimu kusambaza vijikaratasi darasani."

- A. Kuviuza vijikaratasi.
- B. Kuviandaa vijikaratasi.
- C. Kuviweka vijikaratasi.
- D. Kuwagawia vijikaratasi.

Jibu Sahihi: D. Kuwagawia vijikaratasi.

Sababu: Kusambaza kunahusisha kugawa kwa wengine, si kuviuza au kuweka tu.

18. Nini maana ya neno Kutembea kwa miguu katika sentensi ifuatayo: "Mama alitaka kutembea kwa miguu."

- A. Kutembea kwa kasi.
- B. Kutembea taratibu.
- C. Kutembea kwa haraka.
- D. Kutembea kwa miguu mingi.

Jibu Sahihi: D. Kutembea kwa miguu mingi.

Sababu: Methaphor inaonyesha kwenda kwa miguu bila msaada wa gari, si kasi au taratibu pekee.

19. Nini maana ya neno Mtazamani katika sentensi ifuatayo: "Mtazamani alikuwa anatembea."

- A. Jina la mtaa.
- B. Jina la mnyama.
- C. Jina la mtu.
- D. Jina la shule.

Jibu Sahihi: C. Jina la mtu.

Sababu: Mtazamani ni jina la mtu katika muktadha huu, si mtaa au mnyama.

20. Nini maana ya neno Maradhi katika sentensi ifuatayo: "Daktari alimwambia Marara ana Maradhi."

- A. Matatizo.
- B. Magonjwa.
- C. Majaribu.
- D. Madeni.

Jibu Sahihi: B. Magonjwa.

Sababu: Maradhi kwa muktadha wa kitabibu yanahusisha hali za kiafya, si madeni au matatizo mengine.

21. Maneno haya hayajapangwa katika utaratibu wa alfabeti: "dada, kisu, andika, cheza, zuhara."

Yakipangwa kwa utaratibu wa alfabeti sahihi itakuwa ipi kati ya zifuatazo?

- A. kisu, cheza, andika, zuhara, dada
- B. andika, cheza, dada, kisu, zuhara

- C. zuhara, cheza, kisu, dada, andika
- D. zuhara, kisu, dada, cheza, andika
- E. cheza, andika, kisu, dada, zuhara

Jibu Sahihi: B. andika, cheza, dada, kisu, zuhara.

Sababu: Katika utaratibu wa alfabeti, maneno yanapangwa kuanzia herufi ya kwanza hadi ya mwisho: A (andika), C (cheza), D (dada), K (kisu), Z (zuhara).

22. "Wanafunzi hupenda kula maharage." Sentensi hii ipo katika hali gani kati ya zifuatazo?

- A. Timilifu
- B. Uliopita
- C. Mazoea
- D. Uliopita
- E. Ujao

Jibu Sahihi: C. Mazoea.

Sababu: Methali inaonyesha tendo la kawaida au tabia inayofanywa mara kwa mara, hivyo ni hali ya mazoea.

23. Neno lipi linakamilisha sentensi isemayo, "Humo _____ alimoingia yule nyoka."

- A. ndimo
- B. ndiko
- C. ndiyo
- D. ndiko
- E. sipo

Jibu Sahihi: A. ndimo.

Sababu: "Ndimo" linatumika kuonyesha mahali ambapo kitu kilitokea ndani ya eneo maalumu.

24. Neno lipi kati ya yafuatayo haliandikwi na maneno mengine?

- A. Mkunga
- B. Mchungaji
- C. Muuguzi
- D. Tabibu
- E. Daktari

Jibu Sahihi: C. Muuguzi.

Sababu: Maneno yote yanaanza na herufi ya 'M' na kuashiria wafanyakazi wa afya au jamii, lakini "Muuguzi" linatofautiana kidogo kwa muundo wa herufi na utambulisho wa kawaida.

25. "Mama alipata bahati ya kusafiri nchi za kigeni." Neno lipi linawakilisha neno "bahati" katika sentensi hiyo?

- A. shani
- B. tunu
- C. furusa
- D. hiba
- E. wasaa

Jibu Sahihi: E. wasaa.

Sababu: "Wasaa" lina maana ya fursa au bahati inayopatikana kwa mtu, linalofanana na neno "bahati."

26. "Kaa anatembea upandeupande." Katika sentensi hii neno "upandeupande" limetumika kama nini?

- A. Kivumishi
- B. Kiwakilishi
- C. Kielezi
- D. Nomino
- E. Kitenzi

Jibu Sahihi: C. Kielezi.

Sababu: Neno "upandeupande" linaeleza jinsi Kaa anavyotembea, hivyo ni kielezi cha namna.

27. Upepo unavuma kwa nguvu na kwa kasi, kiasi cha kubomoa majengo huitwaje?

- A. Ngurumo
- B. Radi
- C. Kimbunga
- D. Mvua
- E. Kipupwe

Jibu Sahihi: C. Kimbunga.

Sababu: Kimbunga ni upepo mkali unaoweza kuharibu miundo, tofauti na mvua, radi, au kipupwe.

28. Nani alikuwa mtoto mkubwa kwenye familia yetu? Neno lipi linakamilisha sentensi hii kwa usahihi?

- A. ndiyo
- B. ndiwe
- C. ndiye
- D. ndie
- E. ndio

Jibu Sahihi: C. ndiye.

Sababu: “Ndy” ni neno sahihi linalotumika kumaanisha mtu aliyependekezwa kama mzuri au mkubwa kati ya wengine katika muktadha wa sentensi.

29. "Yule mtoto nyumbani anakuja." Ipi ni mpangilio sahihi wa maneno unaounda sentensi hii?

- A. Anakuja yule mtoto nyumbani.
- B. Mtoto nyumbani yule anakuja.
- C. Nyumbani yule mtoto anakuja.
- D. Mtoto yule anakuja nyumbani.
- E. Yule nyumbani anakuja mtoto.

Jibu Sahihi: D. Mtoto yule anakuja nyumbani.

Sababu: Mpangilio huu unafuata kanuni za kiswahili kwa kuzingatia kielezi cha wingi na mfuatano sahihi wa maneno.

30. Neno lipi linaundwa kutokana na silabi "ondoko" zilizochanganywa?

- A. Ndoo
- B. Kondoa
- C. K'ondoo
- D. Ondoka
- E. Ondoa

Jibu Sahihi: D. Ondoka.

Sababu: Neno “ondoka” linatokana na silabi zilizochanganywa na kuunda kitenzi kinachoeleza tendo la kuondoka.

31. Maneno ipi imoundwa kutokana na kitenzi imba?

- A. kuimba
- B. imba
- C. imbiwa
- D. imbiya
- E. imbisha

Jibu Sahihi: A. kuimba.

Sababu: Kutoka kwenye kitenzi cha msingi "imba," neno "kuimba" linaundwa kwa kuongeza kiambishi awali "ku-" kinachoashiria tendo.

32. "Wanafunzi walisherekeka mwenge wa uhuru mpaka liamba." Neno "liamba" kama ilivyotumika katika sentensi hii lina maana gani?

- A. Hadi usiku
- B. Hadi asubuhi

- C. Hadi machweo
- D. Hadi adhuhuri
- E. Hadi jioni

Jibu Sahihi: E. Hadi jioni.

Sababu: Methali inamaanisha sherehe ilidumu hadi jioni, hivyo “liamba” linahusiana na muda wa mchana hadi jioni.

33. "Ringa alipopata taarifa za kifo cha wazazi wake alihina kichwa." Je, Ringa alifanya nini kati ya vitendo vifuatavyo?

- A. Alikunja kichwa kwa huzuni
- B. Alilijua kichwa juu kwa huzuni
- C. Alitisa kichwa kwa huzuni
- D. Aligonga kichwa kwa huzuni
- E. Alishika kichwa kwa huzuni

Jibu Sahihi: A. Alikunja kichwa kwa huzuni.

Sababu: Methali na muktadha wa kiswahili unaonyesha kitendo cha kuhina kichwa kwa huzuni kinahusiana na huzuni au majonzi.

34. "Alipofika kazini bila kutarajia alipewa barua ya kupandishwa cheo." Methali ipi ina maana sawa na maneno hayo?

- A. Riziki kama ajali hautambui ijapo.
- B. Raha haiji ila baada ya taabu.
- C. Mgema akisifiwa tembe huwa mkavu.
- D. Usiandikie mate ungali wino upo.
- E. Tamaa mbele mauti nyuma.

Jibu Sahihi: A. Riziki kama ajali hautambui ijapo.

Sababu: Methali hii inaashiria kuwa matokeo mazuri (kupandishwa cheo) yanaweza kutokea bila kutarajia, kama ajali isiyotarajiwa.

34. "Ndizi za Tanzania zipo turufu _____ nchi ya Kenya." Neno lipi kati ya yafuatayo linakamilisha sentensi hii kwa usahihi?

- A. kwa
- B. ya
- C. wa
- D. we

E. na

Jibu Sahihi: B. ya.

Sababu: Neno "ya" linahusisha miliki au uhusiano kati ya ndizi na nchi, kwa hivyo linaendana na muktadha wa sentensi.

35. "Kipofu anatembea kwa maringo ya kiyeyenga." Jibu lipi linakamilisha sentensi hii kwa usahihi?

A. sauti

B. kwa

C. kwa sauti

D. kwa sababu

E. kiyeyenga

Jibu Sahihi: E. kiyeyenga.

Sababu: Methali inatumia neno "kiyeyenga" kuelezea jinsi kipofu anavyotembea, hivyo neno sahihi ni "kiyeyenga."

SEHEMU B (Alama 5)

Kutokana na maneno yaliyomo kwenye kisanduku, kamilisha barua ifuatayo kwa kujibu swali la 36 hadi 40 kwa kuandika jibu sahihi katika nafasi zilizochwa wazi katika karatasi yako ya kujibia.

TAREHE: 22/12/2023

YAH: MAOMBI YA KUUNGWA MKONO KWA KITABU CHA KWANZA

Ninaandika barua hii kukuomba uniunge mkono katika uchapishaji wa kitabu changu cha kwanza kinachoitwa "**Siri ya Msalaba**". Kitabu hiki kimeandikwa kwa **lugha ya Kiswahili fasaha** na kinasimulia kisa cha vijana wawili: **Musa** na **Elisa**. Kimepata **sifa** katika shule ya **Nyankoromko** na shule ya **Sinziani**.

Mimi ni mwalimu katika shule ya **Nyankoromko** na nimefundisha kwa miaka mingi. Kitabu hiki kimebeba **ujumbe** mkubwa kwa vijana wa leo. Nimekipitia kitabu hiki kwa **makini** na ninaamini kitakuwa **maarufu** sana.

Ninaomba **uniunge mkono** katika kazi hii njema.

Nifurahi iwapo ombi langu litakubaliwa.

WAKO MWAMINIFU,

N. Payanga

39.

40.

Jibu Sahihi:

36. E. Neema Payanga

37. B. TAI: MAOMBI YA KUUNGWA MKONO KWA KITABU CHA KWANZA

38. C. Mkuu wa Shule

39. A. N. Payanga

40. D. 22/12/2023

SEHEMU C (Alama 10)

UFAHAMU

Soma kwa makini habari ifuatayo kisha jibu swali la 41–45 kwa kuandika jibu sahihi katika karatasi yako ya kujibia.

Ukataji wa miti umekuwa chanzo kikuu cha uharibifu wa mazingira. Binadamu hufyekelea miti kwa lengo la kupata mkaa, kufanya shughuli za kilimo, kuchoma mbao, kujenga nyumba na shughuli nyingine nyingi. Tendo hili lina athari mbaya kwa mazingira na maisha ya viumbe hai wakiwemo binadamu.

Binadamu anazidiwa na tamaa katika kufanya uchomaji maajani pembezoni mwa vyanzo vya maji. Ukataji wa miti kwenye vyanzo vya maji umesababisha ukame na maafa kadhaa ya kijamii. Vilevile, uharibifu huo umesababisha mmomonyoko wa udongo na mafuriko. Kwa miaka mingi, binadamu atendeelea uharibifu huo kwa muda mrefu pasipo kutambua madhara mengine mengi yanayoendelea.

Licha ya binadamu kutambua madhara ya ukataji wa miti ovyo hususani kwa kupitia mafuriko na ukame, bado wengi wameendelea na tabia hiyo. Wengine hufanya hivyo kwa kutojua, na wengine

kwa kutaka kujinufaisha wenyewe. Wataalam wanatoa ushauri wa kutosha jinsi ya kuhifadhi mazingira na kuendelea na uharibifu. Hii inawashawishi wahenga waliyosema **"akile kigunia utaunda mwenyewe."** Kila mtu anapaswa kulinda mazingira yake. Mfumo wa elimu unasisitiza mabadiliko ya tabia za uharibifu wa mazingira hususani kuanzia shule za msingi. Wito umetolewa kwa jamii nzima kuhakikisha uharibifu unapigwa vita na kulinda vyanzo vya maji.

Maswali:

41. Sababu kuu ya uharibifu wa mazingira kulingana na habari uliyosoma.
42. Methali ipi yenye maana sawa na methali isemayo **"akili ni kufa halifiki dawa"**?
43. Ni athari zipi zinazoweza kumpata binadamu kutokana na ukataji wa miti ovyo? Taja athari tatu.
44. Neno **"beza"** kama ilivyotumika katika habari iliyosoma lina maana gani?
45. Funzo gani unalipata kutokana na habari uliyosoma?

Majibu Sahihi:

41. Sababu kuu ni ukataji wa miti ovyo kwa lengo la kupata mkaa, kilimo, mbao, nyumba na shughuli nyingine. Binadamu hufyokelea miti bila kuzingatia madhara yake kwa mazingira.
42. Methali yenye maana sawa ni **"akile kigunia utaunda mwenyewe."** Methali zote zinafundisha kuwa vitendo vya mtu binafsi vinapata matokeo na hatuwezi kuondoa madhara kwa urahisi.
43. Athari ni ukame, mafuriko, na mmomonyoko wa udongo. Ukataji wa miti unaharibu vyanzo vya maji na ardhi, hivyo kusababisha matatizo haya.
44. Katika muktadha, **"beza"** lina maana ya kudhibiti au kuzuia uharibifu, kushawishi mtu kufanya vizuri kwa bidii.
45. Funzo ni kila mtu anapaswa kulinda mazingira yake na vyanzo vya maji. Hali mbaya inavyotokea kutokana na ukataji wa miti inaweza kuepukwa ikiwa jamii itachukua hatua za kuhifadhi.